

Lise Mari Roaldsnes-Sæther

Kvinnen i dag: Morsrollen fra 1950 til 2020

Hvordan har beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle endret seg i rådgivingsbøker for mødre fra 1950-tallet til i dag?

Bacheloroppgave i Historie

Veileder: Thomas Brandt

Mai 2023

Lise Mari Roaldsnes-Sæther

Kvinnen i dag: Morsrollen fra 1950 til 2020

Hvordan har beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle endret seg i rådgivingsbøker for mødre fra 1950-tallet til i dag?

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: Thomas Brandt
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Innledning og problemstilling	4
Teori: Scriptanalyse	5
<i>Hvordan bruke script-teori på datamaterialet?</i>	6
Kvinnerollen fra 1950 – 2020	7
<i>Den hjemmeverende husmoren</i>	7
<i>Husmoren blir yrkeskvinnen</i>	9
<i>Det likestilte hjemmet</i>	10
Empiri: Introduksjon av rådgivingsbøkene	11
<i>1950: Kvinnen i dag</i>	11
<i>1984: Barn og jobb: Hvordan klarer vi det?</i>	12
<i>2022: Pusterom for mamma</i>	12
Scriptanalyse av <i>Kvinnen i dag</i>	13
<i>Funksjoner og tilpasninger: Hvordan fungerer designet?</i>	13
<i>Estetikk: Hvordan er designet utformet?</i>	13
<i>Forestillinger om bruk</i>	15
<i>Forestillinger om bruker</i>	15
<i>Forestillinger om verden</i>	16
Scriptanalyse av <i>Barn og Jobb: Hvordan klarer vi det?</i>	17
<i>Funksjoner og tilpasninger: Hvordan fungerer designet?</i>	17
<i>Estetikk: Hvordan er designet utformet?</i>	17
<i>Forestillinger om bruk</i>	18
<i>Forestillinger om brukeren</i>	19
<i>Forestillinger om verden</i>	20
Scriptanalyse av <i>Pusterom for mamma</i>	22
<i>Funksjoner og tilpasninger: Hvordan fungerer designet?</i>	22
<i>Estetikk: Hvordan er designet utformet?</i>	23
<i>Forestillinger om bruk</i>	24
<i>Forestillinger om bruker</i>	24
<i>Forestillinger om verden</i>	25
Kvinnen i dag: Morsrollen fra 1950 til 2020	26
<i>Funksjon, estetikk og bruk</i>	26
<i>Kvinnen som bruker og verden rundt henne</i>	27

Konklusjon	30
Litteraturliste:	32
Ordtelling:.....	34

Sammendrag

Sammenfattende beskriver artikkelen tre ulike bøker som tar for seg kvinners rolle i samfunnet og deres utfordringer med å kombinere arbeid og familieliv. Formålet med denne oppgaven er å se hvordan beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle endret seg i rådgivingsbøker for mødre fra 1950-tallet til i dag. Oppgaven tar for seg tre bøker; *Kvinnen i dag* publisert av Ernst. G. Mortensens Forlag, *Barn og jobb: Hvordan klarer vi det* redigert av Astrid Brekke og *Pusterom for mamma* av Kathrine Vigdel.

Oppgaven bruker teorien script for å analysere bøkene ut fra et designperspektiv. Dette er rådgivingsbøker som kvinner har brukt til å bedre sin rolle som mor. Dette er dermed produkter som legger verdier, holdninger og forestillinger om brukeren sin og verden. Gjennom denne teorien vil oppgaven se på hvordan disse bøkene beskriver og rettleder mødre.

Kvinnen i dag beskriver kvinnene som en hjemmeværende husmor som tar vare på hjemmet og familien, men oppmuntrer også til å se mot det offentlige for å frigjøre seg mer fra hjemmet. *Barn og jobb: Hvordan greier vi det* beskriver kvinner som er en aktiv del av arbeidslivet og som er stresset over å måtte forlate barna sine for å jobbe. Og *Pusterom for mamma* beskriver kvinner som overveldet av alle kravene som er lagt til foreldrerollen, noe som fører til usikkerhet, skam og følelsen av å ikke være god nok. Videre legger boken vekt på råd for å håndtere dette trykket og gi mødre muligheter for å bedre sin situasjon.

Konklusjonen er at beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle har endret seg fra å være svært tradisjonell til en mer bevissthet om at kvinner kan ha flere roller i livet. Kravene har endret seg fra kvinner som hjemmearbeidende for familiens beste til kvinner som ser at å ta vare på seg selv som et individ vil være til familiens beste. Endringene som rådgivingsbøkene legger fram, reflekterer en større utvikling i samfunnet hvor det er økende likestilling og en mer inkluderende holdning til kjønnsroller.

Abstract

In summary, the article describes three different books that address the role of women in society and their challenges in combining work and family life. The purpose of this paper is to see how the description of women and women's role changed in counseling books for mothers from the 1950s to today. The thesis deals with three books; *Kvinnen i dag* published by Ernst. G. Mortensens Forlag, *Children and work: Hvordan klarer vi det* editet av Astrid Brekke and *Pusterom for mamma* by Kathrine Vigdel.

The paper uses the theory of script to analyze the books from a design perspective. These are advice books that women have used to improve their role as mothers. These are thus products that embed values, attitudes and beliefs about their user and the world. Through this theory, the thesis will look at how these books describe and guide mothers.

The Woman Today describes women as a stay-at-home housewife who takes care of the home and family, but also encourages them to look towards the public sector to free themselves more from the home. *Children and work: How do we manage it* describes women who are an active part of the workforce and who are stressed about having to leave their children to work. And *Breathing Space for Mom* describes women who are overwhelmed by all the demands placed on parenting, leading to insecurity, shame and feelings of not being good enough. Furthermore, the book emphasizes advice on how to deal with these pressures and provide mothers with opportunities to improve their situation.

In conclusion, the description of women and the role of women has changed from being very traditional to a more awareness that women can have multiple roles in life. The demands have changed from women working at home for the good of the family to women seeing that taking care of themselves as an individual will be for the good of the family. The changes presented in the counseling books reflect a wider development in society where there is increasing gender equality and a more inclusive attitude towards gender roles.

Innledning og problemstilling

Et kjapt google-søk med søkeordene «Råd til mødre» gir deg et søkeresultat på over 9 millioner. Alle har en mening om hvordan en er en god mor. «7 råd til nybakte mødre»¹ eller «Å bli mor: tre tips hver nybakt mor bør kunne»² har oppskriften på hvordan en håndterer den nye rollen. Dette ønsket om å gi råd er ikke en ny oppfinnelse. Ved å søke frasene «God husmor» eller «God mor» inn i nasjonalbibliotekets arkiver får en opp en rekke tidsskrifter som beskriver hva en god husmor eller mor gjør. Overalt er der meninger på hvordan kvinnen skal være.

Denne oppgaven tar for seg tre bøker som er designet for å hjelpe mødre å takle den nye rollen. I 1950 ble boken *Kvinnen i dag* publisert. En rådgivningsbok for kvinner i de fleste stadiene av voksenlivet, der morsrollen holder et stort rom. Boken ønsker å si hvordan en skal være som kvinne i samfunnet, arbeidslivet og hjemmelivet. Alle disse rollene skal balanseres med morsrollen. Den neste boken er *Barn og jobb: Hvordan klarer vi det?* Dette er en bok som fokuserer på yrkeskvinnene på 80-tallet. Boken bærer et mer personlig preg hvor forfatterne forteller om sine egne erfaringer som yrkeskvinner og mødre. Disse forfatterne ønsker å gi kvinnene råd om hvordan en kan balansere arbeid og barn, samtidig som de legger fram sine ønsker for utviklingen av samfunnet.

Den siste boken denne oppgaven vil ta for seg er *Pusterom for mamma* av Kathrine Vigdel. Dette er en bok som tar for seg moren som et menneske. Innholdet er en personlig fortelling om Vigdels erfaring med å være mor, og hennes reise mot å kunne leve roligere i den rollen. Hennes ønske er å hjelpe andre mødre til å føle seg mer komfortable i rollen som mor og kunne leve roligere i den. Dette er bøker som beskriver morsrollen i sin samtid. Perspektivet er ulikt på tvers av bøkene, men der er også beskrivelser som alle kvinnene ville gjenkjent. Formålet med bøkene er å legge fram holdninger og verdier de ønsker mødre skal ta til seg og følge.

Gjennom et designperspektiv vil jeg se på forfatterens forestillinger om bruken av bøkene, hvem brukeren er og hvordan de ser verden. Hvilke verdier legger de inn i morsrollen, hva bør kvinnen gjøre for å være en «god» mor. Problemstillingen denne oppgaven vil analysere er; *Hvordan har beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle endret seg i rådgivningsbøker for mødre fra 1950-tallet til i dag?* Oppgaven vil starte med en teoridel hvor jeg legger fram analyseverktøyet jeg bruker i oppgaven. Videre vil oppgaven gå over en oversiktlig historie om kvinners rollen fra

---

¹ Enerberg, «7 TIPS TIL NYBAKTE MØDRE» (2015)

² Pampers, «Å bli mor: tre tips hver nybakte mor bør kunne» (2020)

1950 fram til 2020. Hver bok vil videre bli gjennomgått av analyseverktøyet før jeg vil drøfte funnene opp mot hverandre i siste del.

Oppgaven vil konkludere med at kvinners rolle har endret seg fra en mer tradisjonell rolle som hjemmeværende husmor til en større bevissthet om at kvinner kan ha flere roller i livet. Analysen vil vise at kravene har endret seg fra å kun fokusere på hjemmearbeid og familiens beste til å inkludere viktigheten av å ta vare på seg selv som individ, til fordel for både kvinnen og familien som helhet.

Teori: Scriptanalyse

Script-teori finner sitt utsprang fra ANT (aktør-nettverk-teori). ANT er et metodisk rammeverk som beskriver hvordan aktører skaper og formidler mening gjennom å forme og bevege seg gjennom nettverk.³ Script-teori drar fra dette ved at en ser nærmere på hvordan teknologier former og transporterer mening. Script-teori er bygd på Madeleine Akrichs tanker om forholdet mellom menneskelige og ikke-menneskelige aktører.⁴ Ifølge Akrich har teknologiske artefakter et iboende skript eller rammer når det kommer til interaksjonen mellom menneskelige og ikke-menneskelige aktører. Dette manuset blir lagt i teknologien i utviklingsfasen. Teorien går ut på antagelsen om at når utviklere utvikler sitt produkt vil deres forestillinger om bruk, brukeren og verden bli en del av teknologien.⁵

Disse skriptene kan være med på å skape nye handlingsmønstre hos brukeren, eller det kan være med på å forsterke allerede eksisterende handlingsmønstre.⁶ Et eksempel er en bok om oppdragelse kan få et kjønn design for å rette seg mot kvinner. Oppdragelse har historisk sett hatt et handlingsmønster rettet mot kvinner, og den boken forsterker det. Denne måten å skripte verdier og tiltenkt bruk inn i teknologier er med på å skape et skille mellom gruppen som er den ideelle brukeren, og de som faller utenfor.

Script-teori kan deles i to; det fysiske skriptet og det sosiotekniske skriptet.⁷ Det fysiske skriptet handler om hvordan teknologien ser ut. Hvilket skript kan en fortolke ved å se på teknologien, og hva sier den om hvordan den fungerer bare gjennom utseende. På den andre siden har vi det sosiotekniske skriptet. Dette skriptet sier noe om hvilke kulturelle, symbolske og sosiale meninger som har blitt lagt i teknologien. Dette skriptet legger vekt på hvordan teknologien kommuniserer med brukeren. Her får teknologien mulighet til å kommunisere

---

³ Fallan, Design history: understanding theory and method. (2010): 78

⁴ Skjølsvold, Vitenskap, teknologi og samfunn: en introduksjon til STS. (2015): 154

⁵ Ask & Søraa, Digitalisering: Samfunnsendring, brukerperspektiv og kritisk tenking (2021): 80

⁶ Skjølsvold (2015): 154

⁷ Fallan, «De-scribing Design: Appropriating Script Analysis to Design History». (2008)

verdier og hvordan det er tenkt at teknologien skal brukes eller ikke. Videre legger skriptet fram hvem som er den ideelle brukeren, og hvem som faller utenfor.

At det fysiske skriptet handler om teknologiens utseende betyr det ikke at det sosiotekniske ikke tar utseende med.⁸ Sosioteknisk skript tar for seg det estetiske ved en teknologi, men også all annen kommunikasjon om teknologien. Uten å presentere en full liste kan dette være identiteten til merket, markedsføring, mediedekning og brukeranvisning. Disse to sidene en kan forstå skript skal ikke ende med at en forstår dem som helt separate, men heller som en måte å skape en dypere nyanse i analysen av teknologien.

Målet med scriptanalysen er å analysere hvilke forestillinger om bruk, brukeren og verden som oppstår i teknologien, da enten i prosessen ved å lage den eller gjennom bruk.⁹ Denne analysen skal også omfatte andre aktører som markedsføring, og på denne måten blir analysen sosioteknisk. Ifølge Ask og Søraa har scriptanalysen seks aspekter som forholder seg både til fysiske og sosioteknisk skript.¹⁰ Disse er igjen delt i to grupper. Aspektene i den første gruppen er funksjonalitet, estetikk og tilpasning. I denne gruppen går en spesielt inn på det fysiske aspektet av skriptet. Funksjonalitet ser på hvilke funksjoner teknologien har, hvordan de er ordnet og hva som er løftet fram. Estetikken handler om å gå inn i utseende til teknologien. Hva sier utseende om teknologien, hvordan en skal bruke den og er der noe som sier hvem den tiltenkte brukeren er. Da for eksempel bilder og symboler. Når en ser på tilpasninger er en ute etter hva som er standard, og hva en kan legge til.

Den neste gruppen tar i større grad for seg det sosiotekniske skriptet.¹¹ Her bruker vi observasjonene fra den forrige gruppen til å se hvilke verdier og forestillinger teknologien har om brukeren, bruken og verden. Hvordan mener utvikleren at teknologien skal brukes, og ikke brukes. Hvem skal bruke teknologien, og hvem skal ikke. Hvordan ser den ideelle brukeren ut? Når en ser på forestillinger om verden, ser en etter hvilke antagelser om verden teknologien er bygd på. Hva blir regnet som verdifullt og ønsket i forhold til teknologien, og hva sier designet om framtiden.

Hvordan bruke script-teori på datamaterialet?

Scriptanalyse er i de fleste tilfeller brukt for å analysere hvordan utviklere skripter inn holdninger og verdier i deres produkter og tjenester. Rådgivingsbøker for mødre er ikke det første objektet en tenker scriptanalyse passer til. Jeg vil argumentere for at dette er produkter

---

⁸ Fallan (2008)

⁹ Ibid: 83

¹⁰ Ibid: 85

¹¹ Ibid: 85

som lever ved siden av kvinnene. Som nevnt i innledningen har kvinner møtt på meninger om hvordan de skal være som mødre i flere tiår, og de søker dem også ut. Dette er produkter som er skapt for å skrive inn holdninger og verdier som de ønsker mødre skal fortolke gjennom innhold og designet som er lagt i bilde bruke, formatering og omslag. Dette er bøker som sier noe om hvordan en ideell mor og kvinne ser ut, og dermed kan en si noe om perioden de er utviklet igjennom scriptanalyse. Scriptanalysen vil fortelle hvordan bøkene er ment til å brukes, hvem som skal bruke dem og hvilke holdninger forfatterne har om brukeren og verden denne brukeren eksisterer i. Derfor er scriptanalyse et godt analyseverktøy for denne typen datamateriale.

Kvinnerollen fra 1950 – 2020

Den hjemmeværende husmoren

I tiden mellom 1900 og 1950 opplevde det norske samfunnet en «husmorisering».¹² Andelen med kvinner ute i arbeid sank i løpet av denne perioden. Rundt 1950 var andelen husmødre oppe i 53 prosent, og i 1960 hadde andelen økt til 55 %.¹³ Norges velferdspolitik ble bygget på verdien av at mødre skulle kunne arbeide hjemme.¹⁴ Tiltak som forsørgertillegg i lønnen til far og barnetrygden gjorde det enklere for kvinnen å være hjemme med barna. Komiteen som utarbeidet barnetrygden 1934 beskrev at tiltaket var til for å «sette de mødre som ønsker det – og det er de fleste – i stand til å ofre seg for hjemmets oppgaver i stedet for å ta lønnet arbeid utendørs».

I tillegg til tiltak som skulle gjøre det lettere å være husmor ble det og satt tiltak som gjorde det mindre lønnsomt å arbeide.¹⁵ Dette tiltaket var samskatten og gikk ut på at ektefeller betalte felles skatt av inntekt. For ektemannen betydde dette at han måtte betale inn ekstra skatt om konen jobbet, og konsekvensene av dette var at det skulle mye til før det var lønnsomt for familien at kvinnene arbeidet.

I *Husmorens arbeidsbok* fra 1960 blir husmoren beskrevet slik; «Det er husmoren som er hjemmets sentrale person, dets økonomisjef, dets sosialkurator, dets helsemessige ansvarshavende og dets kulturelle veileder.»¹⁶ Arbeidet blir beskrevet som landets desidert viktigste. Med et viktig arbeid var det viktig å bygge under der med utdanning.¹⁷ På 50- og 60-

---

¹² Danielsen, Larsen og Owelsen, Norsk likestillingshistorie: 1814-2013. (2013): 237

¹³ Slottemo, En kort introduksjon til Norge på 1900-tallet: Forskjell og fellesskap (2021): 100-101

¹⁴ Danielsen et al. (2013): 238

¹⁵ Ibid: 238

¹⁶ Riseng, Husmorens arbeidsbok (1960): 5

¹⁷ Furu, Husmorboka - et gjensyn med Norges glemte arbeidsplass (2016): 8

tallet var der husmorskoler over hele Norge. Dette var skoler støttet av den norske stat, og de hadde læreplaner og pensumlitteratur. I tillegg var der egne utdanninger for å kunne undervise på disse skolene. I pensum fantes der opplæring i stell, organisering av hushold, ernæring og praktiske oppgaver som lapping av klær.

I tillegg til å ha ansvar for det praktiske arbeidet i hjemmet beskriver *Husmorens arbeidsbok* at husmoren har et sosialt ansvar.¹⁸ Deler av dette ansvaret går ut på å oppdra neste generasjon til å bli gode medborgere. Husmoren skal støtte sin ektemann i sitt virke ute i samfunnet. Husmorens arbeidet kan dermed deles i to; hus- og omsorgsarbeid og det emosjonelle ansvaret hun hadde for at alle skulle ha det bra.¹⁹ Husmorens ansvar utviklet seg sammen med familien sin.²⁰

Når barna var små var det typisk at husmoren var hjemme på fulltid. Om hun skulle i jobb ville ikke mye av lønnen gå til familien etter at familien hadde betalt for barnepass, men når barnet ble eldre og kom i skolealder forandret familiesituasjonen seg. Med et økt forbrukerbehov økte yrkesaktiviteten til flere husmødre. Noen av husmødrene kjente også på et behov for å forvalte penger som de kunne kalle sine. I 1964 ble det gjort et intervju av husmødre angående deres arbeid.²¹ I dette utvalget var 1/3 av dem utarbeidende husmødre. Husmødrene som arbeidet la husmorarbeidet til grunn for den økte yrkesaktiviteten sin. De var mindre fornøyde med å være hjemmeværende, og så på husmorarbeidet som lite respektert. Husmødrene som var hjemmeværende la fram at de var fornøyde med ordningen.

I 1965 kom det en engelsk bok ut på markedet.²² *The Captive Wife: Conflicts of Housebound Mothers* argumenterte for at kvinner skal kunne kombinere barneomsorg med yrkesaktivitet. Videre argumenteres det for at mødre og barn bør bli mer integrert i samfunnet, da blir barnehager trukket fram som et viktig tiltak. I Sverige ble det utgitt en bok som argumenterte for om samfunnet hadde råd til husmoren. Mange husmødre uten hjemmeværende barn var ikke ute i arbeid, og med disse i arbeid ville nasjonalinntekten øke med 25 %.

I 1970 var det 600 000 kvinner som var registret som husmødre i Norge, noe som var en forskjell på 150 000 fra 1960.²³ Kvinnene var på vei inn i arbeidslivet. 1971 arrangerte Norges Husmorforbund årsmøte i Nordstrandsgruppen med foredraget «Husmorsyrket i dag og

---

¹⁸ Furu (2016): 519

¹⁹ Danielsen, «Husmor og lønsarbeidar 1940 – 1960» (2001): 29-30

²⁰ Danielsen (2001): 31

²¹ Wærness, «Da husmoren forsvant» (2011)

²² Wærness (2011)

²³ Theien, Damene i Fiolveien: En historie om norske husmødre. (2020): 166

imorgen». Her ble det beskrevet at kvinnene dro ut i arbeidslivet fordi de fant husmorsyrket kjedelig og ensomt, de ønsket seg egne penger og familien hadde større forbruk.

Kvinnebevegelsen i Norge begynte aktivt å utvikle seg med markeringer som å henge opp oppvask på tvers av gaten i Karl Johan.²⁴ Nyfeministene argumenterte for at kvinner ikke burde fremstilles som husmødre med støv på hjernen. De poengterte at de tradisjonelle kvinneorganisasjonene som husmorsforbundene ikke fokuserte nok på kjønnsrollene. De tok også videre mange av sakene til husmorlagene som flere barnehageplasser.

Husmoren blir yrkeskvinnen

Husmødrenes inntog i yrkeslivet ble i starten sett på som et ekstra til familien.²⁵ Lønnen til kvinnen ble ikke sett på som nødvendig, men en måte å få litt ekstra inn i hverdagen. På den andre siden ble mannens inntekt sett på som helt nødvendig for familiens overlevelse. Dette gjorde at motivasjonen til flere kvinner ikke nødvendigvis var økonomisk, men begrunnet ut fra kvinnens egen rettigheter og behov.

Velferdsstatens vekst skapte et behov for flere arbeidstakere.²⁶ Omsorgssektoren spesielt hadde behov for flere ansatte, da på sykehjem, barnehager, helsestasjoner og sykehus. På denne måten tok staten over ansvarsområder husmoren hadde hatt og plasserte dem i organiserte og betalte stillinger. Dette gjorde at arbeidsoppgavene ble en del av nasjonalproduktet, og førte til økte skatteinntekter. Som igjen førte til flere finansierte prosjekt i velferdsstaten.

Yrket som hadde vært typisk for unge ugifte kvinner var husarbeid, men denne arbeidsgruppen hadde helt forsvunnet.²⁷ Et argument for at denne arbeidsgruppen forsvant kan brukes som et argument for at husmoren fikk mulighet til å øke sin yrkesaktivitet. I løpet av 60-tallet hadde det norske hjemmet fått mulighet til å utvikle seg.²⁸ Stort sett alle norske kjøkken hadde tilgang til elektrisk komfyr, og rundt halvparten hadde kjøleskap. Syv av ti hjem hadde fått tilgang til støvsuger og oppvaskmaskin.

I samme periode utviklet barnehagen seg i stor fart.²⁹ Husmorsorganisasjonene gikk inn for å drive utviklingen framover. Barnehagene ble sett på som et en positiv utvikling for de pedagogiske og sosiale, men ble også trukket fram i likestillingspolitikken. Utover 70-tallet

---

²⁴ Theien (2020): 166 - 167

²⁵ Hagemann, Melby, Roll-Hansen, Sandvik og Øye, Med kjønnsperspektiv på norsk historie (2020): 458

²⁶ Hagemann et al. (2020): 458

²⁷ Hagemann, «Hushjelpene på vei ut.» (2015)

²⁸ Theien (2020): 153

²⁹ Hagemann et al. (2020): 471-474

skapte diskusjoner om hel- eller halvdagsbarnehager en debatt om hva som var til barnas beste.³⁰ De fleste tilbudene som ble bygd i dette tiåret var halvdagstilbud, og det ville ta flere tiår før barnehagen hadde tilbud til de aller fleste barna. Resultatene av et intervju av mødre i 1975 fortalte at mødre brukte dagmammaer og hushjelper, og at de var misfornøyde med denne løsningen. De fortalte videre at deres holdning til arbeidslivet ville bli mer positivt med organiserte løsninger for barnepass.

I 1974 vurderte Stortinget stortingsmeldingen «Barnefamiliens levevilkår 1972-73».³¹ I denne meldingen ble det forslått at staten skulle ha et større ansvar for familiens velferd ved f.eks. å bygge ut barnehagen og å innføre rettigheter som fleksibel arbeidstid for småbarnsforeldre, sykefravær ved barns sykdom og økonomisk støtte til enslige forsørgere. Den nye kurset fikk kritikk fra Husmorforbundet for å undervurdere arbeidet i hjemmet. Regjeringen forklarte seg ved å si at de ønsket å gi kvinnene en reell valgfrihet, at de skulle kunne velge arbeidslivet selv om de var mødre. Meldingen ønsker å skape en likhet i vilkår for begge kjønn, både i arbeidslivet og hjemmet. Disse ideene passet godt med ønsket om en sterk velferdsstat med arbeid til alle.

Det likestilte hjemmet

I løpet av 70- og 80-tallet vokste nye familieformer fram.³² Det var ikke lenger en selvfølge at et par med barn var gift. Samboerskap ble stadig mer vanlig, og partnerskapet var ikke lenger slik at kvinnen var økonomisk avhengig av mannen. Parforholdet fikk dermed andre forventninger som kjærlighet og likeverd. Forholdet varte derfor så lenge det var givende for begge parter, noe som gjorde at andelen skilsmisser og samlivsbrudd økte.

An-Magridd Jensen beskriver relasjonene i familien ved at mannens behov for ekteskap avtok når barna gikk fra å være en ressurs til en økonomisk byrde.³³ Tidligere hadde rettighetene overfor barna vært en viktighet, men nå «mistet» mannen rettigheter over barna samtidig som kvinnen «mistet» rettigheter overfor mannen. Relasjonene overfor barna ble i større grad en emosjonell relasjon. Fedre ble mer knytt til barna emosjonelt, men opplevde ofte å være fysisk avskilt fra dem. I 1993 ble det på den andre siden innført pliktig pappaperm på fire uker, laget for å styrke båndet mellom barn og fedre.

---

³⁰ Hagemann et al. (2020): 474-475

³¹ Danielsen et al. (2013): 284-290

³² Slottemo (2021): 121-122

³³ Ibid: 122-123

For mødre ble den kontroversielle kontantstøtten innført i 1998, en støtte hvor kvinnene kunne velge å være hjemme lengre med barna.³⁴ Nå kunne kvinner være hjemme med barn fram til to år, senere til tre år. Støtten var likevel veldig lav. Valgfrihet ble lagt fram som et argument for kontantstøtten, Ap og SV argumenterte med at støtten ville gå imot det likestillingsarbeidet som hadde blitt gjort. I tillegg ville det gjøre det vanskelige å integrere innvandringsmødre.

I 2013 hadde foreldrepermisjonen vært gjennom flere trinn med utvidelser.³⁵ Nå var permisjonstiden på 47 fulle uker, men 3 måneder av dem skulle tas ut av far. Om far valgte å ikke ta dem ut forsvant de. Målet var likestilling, og at ved å få far til å skape tettere bånd til barnet ville dette gjøre han til en nærmere omsorgsperson. Noe som igjen ville fremme mer likestilling i arbeidslivet. Fedrenes rett til foreldrepenge ble fremmet av de politiske partiene uten en interessegruppe som drivkraft, og ble vedtatt uten store kontroverser. Noe som viser til en stor enighet for vedtaket. Vedtaket viste hvordan statlige tiltak kan skape en endring i familielivet. Før 1993 var det få fedre som tok barselpermisjon, men i 2013 var det mer vanlig. Selv med enigheten om at fedrene skulle skape bånd med barna sine har det vært kontroverser rundt fedrekvoten. De politiske partiene har ikke vært enige om hvor stor den skal være for å ivareta både mødre og fedre, og om dette burde være opp til hver enkelt familie. Tanken om barnets beste skaper fronter hvor det er ønske om en tilstedeværende far, men også plass til amming, mors behov for hvile og mor som en stabil omsorgsperson. En diskusjon som fremdeles er relevant i fram til 2023.

Empiri: Introduksjon av rådgivingsbøkene

1950: Kvinnen i dag

Kvinnen i dag ble publisert i 1950 av Ernst G. Mortensens Forlag. Boken er en samling av artikler skrevet av hovedsakelig kvinner, og disse kvinnene er igjen helse personell eller akademikere. Boken er delt i fire deler. Del en tar for seg kvinnens stilling i samfunnet, del to handler om kvinnens fysiske utseende og væremåte, del tre handler om kvinnen som mor og del fire handler om kvinnes rolle i og utforming av hjemmet. Innholdet i boken er en omfattende guide til hvordan kvinnen skal forme livet sitt i de ulike temaene. Kapitlene har ikke et personlig preg, og er ment som en rådgivende ressurs.

Kapitelforfatterne i boken er en blanding hovedsakelig en blanding av leger, personer med doktorgrad og lavere akademiske grader. I tillegg til disse finner en lærere ved

---

³⁴ Danielsen et al. (2013): 336-337

³⁵ Ibid: 337-341

husstellskole og barnevernsskole, journalister, redaktører og en danser. Disse personene er i stor grad knyttet til kapitler som treffer deres ekspertise. Boken har 22 kapitler og ligger på over 400 sider. På grunn av dette vil datamaterialet fra boken begrenses til artikler som tar for seg relevante temaer til kvinnen som mor. Disse kapitlene er; Kvinne i dag, Kvinnen i samfunnet, Kvinnen i arbeidslivet, Kvinnen som kvinne, Kvinnen som mor, Kvinnes tilpasning og Husmoren og hjemmet.

1984: Barn og jobb: Hvordan klarer vi det?

Barn og jobb: Hvordan klarer vi det ble publisert i 1984 av Aschehoug forlag. Boken er redigert av Astrid Brekken og består av en samling av tekster skrevet av hovedsakelig yrkesmødre. Innholdet bærer preg av å være en personlig fortelling om hvordan de ulike kvinnene har innrettet seg som både mor og yrkeskvinne, og gir råd til kvinner som skal gjøre det samme. Inni mellom disse personlige kapitlene finner en kapitler om foreldrerettigheter, forslag til endringer i rettigheter for arbeidstakere og et kapittel om fordelene av barnehagen.

Kapitelforfatterne i boken består i hovedsak av kvinner som både jobber og har barn. Blant forfatterne finner en journalister, direktører, politikere, kunstnere og forfattere. Disse kapitlene er av de mer personlige. På den andre siden har vi en forsker, førskolelærer, psykolog og ernæringsfysiolog. I tillegg til det mer personlige går disse forfatterne inn på sine ekspertområder for å kunne gi råd. Boken inneholder 15 kapitler, hvor 12 av dem er dedikert til yrkesmødre, et til yrkesfedre og et intervju av både mor og far og et som argumenterer for barnehagen som løsning.

2022: Pusterom for mamma

Pusterom for mamma ble publisert av Frisk forlag i 2022, og er skrevet av Kathrine Vigdel. Boken er Vigdel sin fortelling om hvordan det var for henne å bli mamma for første gang, men også når hun ble to- og trebarnsmamma. Innholdet er derfor en personlig fortelling, men med et formål å gi råd til leseren. Kapitlene følger den røde tråden til Vigdels egen reise gjennom det å være mor. Hvert kapittel er knyttet opp til et viktig tema for den tiden av Vigdels liv.

Frisk forlag er et forlag laget av helsepersonell.³⁶ Formålet til forlaget er å utgi bøker som kan gi leseren «mindre smerter, større livsglede og en ny appetitt på livet». Bøkene til forlaget skal inspirere, motivere og hjelpe leseren i sitt liv. Kathrine Vigdel arbeider som forlagsredaktør i Frisk forlag, forfatter og podkastvert. Hun driver podkasten ved samme navn

---

³⁶ Frisk Forlag, «Om Frisk forlag» (u.å.)

og har et ønske om å inspirere lesere og hørere til et roligere liv. Hun har tidligere skrevet boken *Radikal ro*. Vigdel har blitt en aktiv stemme som ønsker flere tilbud for mødre, blant annet psykisk helsevern.³⁷ Hun uttaler seg også om å bygge en landsbymentalitet rundt familien. *Pusterom for mamma* er en av Vigdels måter å påvirke mødre til å gi seg selv et større rom til å være menneske, leve roligere og søke hjelp i sin «landsby».

Scriptanalyse av *Kvinnen i dag*

Funksjoner og tilpasninger: Hvordan fungerer designet?

Formålet med *Kvinnen i dag* er ikke eksplisitt lagt fram i f.eks. et innledningskapittel, men kommer klart fram i hvordan kapitlene strukturerer seg. Kapitlene i første del handler om artikler som er skrevet for å få fram et dypere poeng om kvinnes rolle i samfunnet, og hva kvinnen burde be om for å lette sin egen livssituasjon. Formålet med disse kapitlene er ikke like lett å få grep på, men er lagt fram til å være informative i det minste.

Det er kapitlene som kommer etter som sterkt viser formålet ved å være en komplett guide av ulike områder av kvinnes liv. Rådene i disse kapitlene går ned på detaljnivå om hva mødre skal gjøre for å forberede seg på å bli mødre og etter de har blitt mødre. Et eksempel på dette er utstyrlisten som blir lagt fram. Dette utdraget handler om bleier; «Klutene bør være om lag 50 x 30 cm; en kaster over kantene og falder ikke. Utenpå klutene brukes en bleie ca. 75 cm i firkant.»³⁸ Hovedfunksjonen til boken er dermed å være en ressurs mødre kan følge for å oppdra barnet sitt. I andre rekke ønsker boken å påvirke kvinnene til å utvikle seg ut av den rollen som begrenser dem; husmorsrollen.

Tilpasningen boken legger opp til er at en kan bruke den som et leksikon en kan slå opp i for ulike stadier av livet. Der er ressurser for kvinner som skal ut i arbeidslivet, kvinner som ønsker å finne en måte å holde seg i form, kvinner som skal bli mødre og kvinner som skal skape et hjem. Artiklene trenger ikke å leses i rekkefølge, leseren kan lese det som er relevant for dem på tidspunktet. Det er heller ikke meningen at leseren skal lese boken i en økt, men bruke den over flere år.

Estetikk: Hvordan er designet utformet?

Utgaven av *Kvinnen i dag* som denne oppgaven analyserer er en bok uten bokomslag, estetisk må en derfor ta forbehold om at der kunne vært et når boken ble utgitt i 1950. Den digitaliserte

---

³⁷ Hanssen, «– Det å være mamma har lav status». (2022)

³⁸ Bang-Hansen, «Kvinnen som mor» (1950): 215

versjonen av *Kvinnen i dag* antyder at boken hadde et omslag.³⁹ Bildet til dette omslaget kan en finne om åpner boken til første side.

Boken uten omslag har en mørkerød farge, som kan kjennes igjen som en leksikonbok eller en fagbok. Å kategorisere *Kvinnen i dag* som ei fagbok/leksikonbok er en korrekt slutning, da den er lagt opp med faglig begrunnelse på rådene den gir og er skrevet av eksperter. Utseende av boken, samt tyngden til den, forteller at dette er ikke en bok en tar med seg ut av huset. Det er heller ikke en bok som en komfortabelt sitter i godstolen og leser. Dette er en bok en åpner for å slå opp et tema. I hvert kapittel kan en finne uthevede ord som trekker blikket til et undertema i hvert kapittel. I kapittelet «Kvinnen som mor» kan en finne overskriftene utstyr, mat hos mor, vektøkning og kunstig ernæring.⁴⁰ Dermed kan leseren lett bla opp til det temaet de trenger i øyeblikket.

Figur 1: Framsiden til *Kvinnen i dag* (Ernst G. Mortensens Forlag, 1950)

Tittelsiden har et bilde av en kvinne som selvsikkert går mot deg. Hun er fint kledd i en blå drakt. Rundt henne har en bilder av kvinner som jobber, sminker seg, bader, sosialiserer, skifter på et barn, lager mat og utfører førstehjelp på et barn. Disse bildene representerer livet til kvinnen, og kapitlene i boken. Dette er en kvinne som utstråler kontroll på disse områdene av livet. Bildene rundt henne er livet hennes, og det som er viktigst for henne. Det er et bilde som kvinner kan kjenne seg igjen i og arbeide mot.

Boken er skrevet i lengre kapitler og med en opprømsende effekt til tider at en komfortabelt setter seg ikke ned i lange økter og leser den. Språket er tidvis krevende, men hovedsakelig lettfordøyelig. Bilder i boken er brukt for å illustrere temaet forfatteren skriver om, men i flere tilfeller for å illustrere produkter som kan være nyttig for kvinnen.⁴¹ Andre tilfeller er situasjoner kvinnen ikke nødvendigvis har referanse til å sette seg inn i, som arbeidsplassen til arbeidende kvinner.⁴² Funksjonen til bildene er dermed å gi kvinnene en innsikt inn i situasjoner som de ikke er kjent med fra før om det er livssituasjoner til andre kvinner eller produkter de aldri har vært borti før.

³⁹ Ernst G. Mortensens Forlag, *Kvinnen i dag* (1950)

⁴⁰ Bang-Hansen (1950): 214-226

⁴¹ Klem, «Kvinnen som kvinne» (1950): 200-202; Bang-Hansen (1950): 215, 233

⁴² Vogt, «Kvinnen i arbeidslivet» (1950): 35, 39, 42

Forestillinger om bruk

Utformingen til *Kvinner i dag* skaper et bilde av at boken kan bli behandlet som en fagbok en slår oppi for å lære mer om et område av kvinnes liv. Boken er strukturert slik at brukeren skal slå opp på det kapittelet de trenger, om det er generell kunnskap eller en detaljrik guide på temaet. Dette er en bok en har stående i bokhyllen hjemme, og er ikke lagt opp til at en leser boken fra perm til perm.

Formålet med *Kvinnen i dag* er å gi kvinner en guide de kan følge om det er handler om amming, hvordan en holder seg i form eller leggetider for barn. På den andre siden er gir boken et bilde av hvilke verdier kvinnen bør holde, og hvordan hun bør bruke disse holdningene til å bedre sin situasjon. Om det er å kreve barnehageplasser, hjelp fra ektemannen eller en måte å realisere seg selv på. Boken bruker en del forståelse for kvinnen situasjon i språket med har en kommanderende stemme i bunn. Dette er en bok som er til for å fortelle kvinnene hva de skal gjøre.

Forestillinger om bruker

Den ideelle brukeren forfatterne av *Kvinnen i dag* er kvinner som starter ut som arbeiderne, gifter seg og blir husmor når barna kommer.⁴³ Videre er hun en kvinne som kan å holde styr over en husholdning, gi omsorg til sin mann og deres barn. Hun kan og ta vare på familiens eldre. *Kvinner i dag* er en detaljguide på flere områder av morsrollen. Kvinner som plukker opp denne boken er interessert i å utdanne seg på disse temaene. Enten for å bedre seg selv, eller for å være forberedt på rollen de skal inn i.

Flere steder i *Kvinnen i dag* blir kvinnen referert til en person som tilhører i hjemmet. Dette er sitater som «Mennene har stort sett sin verden, kvinnene sin. Kvinnenes område er hjemmet og hva dertil hører»⁴⁴ eller «Langt den største gruppen av voksne kvinner i Norge er sysselsatt som hjemmearbeidende husmødre. Dette er i og for seg naturlig. De fleste kvinner gifter seg før eller siden.»⁴⁵. Selv om *Kvinnen i dag* legger fram hjemmet som kvinnes ansvar oppfordrer flere av forfatterne kvinnen til å se utenfor sine områder. Ha et ønske om å komme seg ut, da muligens i arbeid, men i det minste realisere seg selv.⁴⁶

Forfatternes krav til kvinnens arbeid i hjemmet gjør dette ikke lett. Det er forventet av kvinnen å være strukturert i hjemmets arbeidsoppgaver, og gjøre dette arbeidet skikkelig. Som

---

⁴³ Bang-Hansen (1950): 213-242; Troye, «Husmoren og hjemmet» (1950): 415-418

⁴⁴ Bonnevie, «Kvinnen i samfunnet» (1950): 12-13

⁴⁵ Vogt (1950): 33

⁴⁶ Steen, «Kvinne i dag» (1950): 5; Bonnevie (1950): 26 og 30

mor skal hun kunne la barnet utfolde seg selv om dette kan føre til merarbeid i form av rot eller at barnet skitner seg til.⁴⁷ En løsning forfatterne presenterer for kvinnen er muligheten til å sende barnet i barnehagen.⁴⁸ Kvinnen blir direkte oppmuntret til å kreve barnehageplasser fra det offentlige. Videre skal hun kreve en deling i husarbeidet med sin ektemann.

Utover sine ansvar i hjemmet og som mor skal kvinnen ha en interesse i å ta vare på seg selv.⁴⁹ Hun skal arbeide med seg selv psykisk for å ikke la seg overvelde av angstfølelser knyttet til oppdragelsen og husarbeidet.⁵⁰ Hun skal passe på å holde sin egen fysiske form og spise på en måte som holder henne og barnet sunt når hun ammer.⁵¹ Hun skal ha et verdigrunnlag som sier at både prevensjon og abort er moralsk forkastelig, uansett livssituasjon.⁵²

Forestillinger om verden

For forfatterne av *Kvinnen i dag* er hjemmet det mest naturlige stedet for kvinner.⁵³ For dem å komme ut i arbeidslivet krever det store endringer av et samfunn stort sett laget for menn.⁵⁴ De nevner ulike vilkår i lønnsvilkår som samskatten, at kvinner stort sett blir satt til «kjedelige yrker» hvor.⁵⁵ Disse yrkene blir behandlet som et midlertidig stoppested før kvinnen til slutt blir gift, eller for de kvinnene som er uheldige nok til å ikke bli gift eller få barn.⁵⁶

Forfatterne legger fram at hverdagslivet til kvinnen mens barna er små hører til i hjemmet.⁵⁷ Når barna blir eldre endrer situasjonen seg, og boken advarer kvinnene om alle følelsene som er knyttet til at arbeidet i hjemmet går ned.⁵⁸ Husmoren blir sittende igjen alene når barna drar ut for å treffe venner og venninner og mannen jobber overtid. Her ønsker forfatterne en samfunnsutvikling hvor kvinnene kan se utenfor hjemmets rammer. Problemet med dette er at kvinnene ikke er utdannet, arbeidet de får er monotont og setter ikke pris på kvinnens arbeidsevne.⁵⁹ Kvinnene blir holdt tilbake fra de var barn.⁶⁰ Guttene fikk gjøre det de ønsket mens jentene måtte hjelpe til i hjemmet. Siden kvinnene likevel skulle gifte seg var det ikke naturlig å gå etter en karriere utenfor hjemmet.

---

⁴⁷ Bang-Hansen (1950): 232-245

⁴⁸ Troye (1950): 417 - 418

⁴⁹ Ibid: 416

⁵⁰ Bang-Hansen (1950): 217

⁵¹ Ibid: 218

⁵² Krane, «Kvinnens tilpasning» (1950): 259

⁵³ Bonnevie (1950):12-13

⁵⁴ Vogt (1950): 36

⁵⁵ Bonnevie (1950): 29

⁵⁶ Vogt (1950): 33-35

⁵⁷ Ibid: 34

⁵⁸ Krane (1950): 247-248

⁵⁹ Ibid: 249

⁶⁰ Ibid: 245-246

Forfatterne ønsker en samfunnsutvikling hvor jentene burde løftes opp og oppmuntres til å utfolde seg mer.⁶¹ Samtidig som guttene blir mer involvert i det som tradisjonelt har blitt sett på som kvinneoppgaver. De ønsker at arbeidsevnen til kvinnen skal kunne bli tatt vare på, og at når kvinnen kommer til de stadiet at barna er mer ute av hjemmet har kvinnen mulighet til å legge arbeidsevnene sine andre plasser.⁶²

Barnehagen blir lagt fram som en mulig løsning på flere problemer.⁶³ Barnehagen kan gi bedre tid for husmoren. Hun kan få gjort arbeidsoppgavene sine uten barna ved siden av seg, og hun kan få mulighet til avslapning. For kvinner som ønsker å arbeide kan barnehagen gi henne mulighet til en deltidsstilling. For barnet blir barnehagen trukket fram som en nødvendighet. I barnehagen har barnet muligheten til å utfolde seg og få en allsidig utvikling. Forfatterne ser for seg en verden hvor arbeidsoppgavene i hjemmet er mer jevnt fordelt, kvinnene har en frihet til å velge om hun vil i jobb og barnet har tilgang på gode vekstvilkår.⁶⁴

Scriptanalyse av *Barn og Jobb: Hvordan klarer vi det?*

Funksjoner og tilpasninger: Hvordan fungerer designet?

Formålet med *Barn og jobb* blir lagt fram i innledningskapittelet. Kapittelet beskriver formålet på denne måten; «Mange av innlegga i denne boka er personlege, og dei dekkjer ikkje over vanskar. Men det er problemløysingar som står sentralt. Vi treng lære av andres gode erfaringar.» Boken ønsker derfor å være en plass hvor kvinner kan lære av andre kvinner, og finne løsninger til problemer de har i livet sitt.

Dette legger boken til rette til i hvordan den legger opp kapitlene. Kapitlene henger ikke sammen i en rød tråd som krever at en leser dem etter hverandre. Temaene lever tett opp til hverandre, men det kommer klart fram i kapiteltittelen hva kapittelet handler om. Om kvinnen trenger hjelp med amming eller barnepass finner en lett kapittelet som tar for seg dette. På denne måten kan leseren tilpasse leseøkten sin til det som er relevant for henne på det tidspunktet.

Estetikk: Hvordan er designet utformet?

Utgaven av *Barn og jobb* som blir referert til her har myk perm.⁶⁵ Boken har en mindre størrelse, og passer derfor veldig lett i hånden. Det er klart at dette er en bok som det er mulig å ta med seg ut av huset, og derfor ikke trengs å leses hjemme i godstolen. Illustrasjonene på framsiden

---

⁶¹ Vogt (1950): 45

⁶² Bonnevie (1950): 21,

⁶³ Ibid: 25-26

⁶⁴ Ibid: 32

⁶⁵ Brekken, *Barn og jobb: Hvordan greier vi det?* (1984)

av boken er en skrivemaskin. Ut av et hull i skrivemaskinen dukker det fram en liten gutt som holder et eple. En hånd med rød neglelakk skriver på tastaturet.

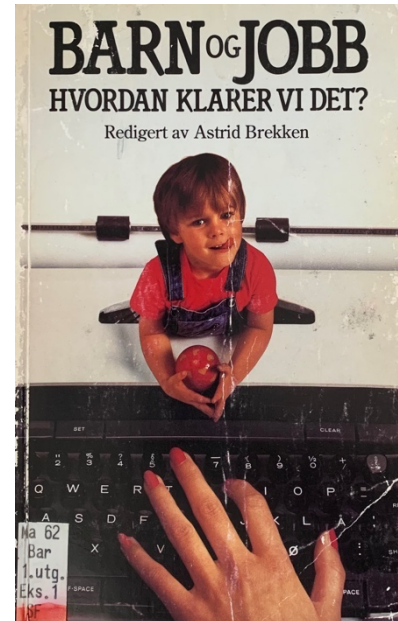
Baksiden av boken lister opp alle kapittelforfatterne og deres kapittel. Formålet med boken blir lagt fram gjennom et kort avsnitt om problemer med å balansere arbeid og omsorgsforpliktelser og hvordan vi trenger ansvarlige løsninger på problemene. Tittelen *Barn og jobb: Hvordan klarer vi det* og avsnittet på baksiden er ukjønn i den form av at de ikke sier noe om kjønn boken er rettet mot, men gjennom det som tolkes som en kvinnehånd på framsiden og listen over kapittelforfattere blir det klart hvem boken er for. Spesielt siden boken lister opp kapitteltitler som; «Hvorfor ammer yrkesmødre?» og «Mor og karrierkvinne». Selv om boken titulerer seg som en bok om å balansere jobb og familieliv blir det klart at det er mødre som må aktivt tenke på denne balansen.

Boken er uten bilder, og er skrevet i korte og lettfordøyelige kapitler. Kapitlene gjør det derfor lett å leses i små pauser i løpet av dagen eller på bussen hjem fra jobb. Hvert kapittel starter ut med et sitat fra kapitlet. Sitatet gir en forventning til hva som skal leses videre, men og hva leseren spesielt skal legge merke til og ta til seg.

Forestillinger om bruk

Barn og jobb er en liten og lett bok som en kan ta med seg på de fleste steder. Den er lagt opp til at brukeren kan bla opp i kapitlene de er mest interessert i, og en kan legge leseøkten til små friøkter i løpet av dagen. Det er en bok som kan leses uansett hvor travelt en har det.

Formålet med boken er å gi brukeren løsninger på problemer forfatterne ser for seg brukeren har. Den skal være personlig, men også veiledende. Boken skal være med på å forme hvordan kvinnen opplever og løser sine problemer. Den setter føringer for hva som er gode løsninger i samfunnet, og hvilke brukeren kan se på som mindre heldige. Likevel ønsker ikke forfatterne å dømme situasjoner kvinnene finner seg i, og heller angripe det med forståelse. Siden forfatterne behandler flere av problemene som noe alle mødre møter naturlig ønsker de å bruke denne boken til å være en plass kvinnen kan kjenne seg igjen i, møte forståelse og få råd om situasjonen de befinner seg i.

Figur 2: Framsiden av *Barn og Jobb: Hvordan klarer vi det*. (Brekken, 1984)

Forestillinger om brukeren

Konseptet til *Barn og jobb* ville tilsi at dette er en bok rettet mot foreldre, og et fåtall av kapitlene i boken kan passe denne beskrivelsen. Til tross for et kjønnsnøytralt konsept er hovedparten av boken rettet mot kvinner, noe som igjen sier at det er kvinnene som skal bekymre seg nok om jobb/foreldre-balansen til å plukke opp denne boken. Den ideelle brukeren til denne boken er derfor kvinner.

Når en ser på den ideelle brukeren til et design er det ikke bare kjønn en ser etter, men også hvilket verdigrunnlag designeren ønsker at brukeren skal ha, og i dette tilfelle tilegne seg. Innledningskapittelet beskriver et verdigrunnlag som går igjen flere ganger gjennom boken. «(...) mens jeg lot som jeg var moderne yrkeskvinne med et rasjonelt syn på dette med moderskapet – dunket en eneste tanke gjennom meg: Du skulle vært hjemme!».⁶⁶ Yrkesaktivitet blir her lagt fram som noe kvinnen naturlig har dårlig samvittighet for. Det blir ikke lagt fram som at en skal ha denne dårlige samvittigheten, men at kvinner som bryr seg om barnet sitt naturlig kjenner på denne følelsen.

Denne samvittigheten kommer spesielt fram når det er snakk om barnepass. At kvinner har en indre konflikt om å dra fra barnet sitt hos dagmammaen blir nevnt så ofte i boken at det blir lagt fram som en universell følelse. Et eksempel som er verdt å legge merke til er hvordan An-Magritt Jensen legger fram løsningen om dagmamma; «Denne usikkerheten kan være et problem som eksisterer helt uavhengig av den omsorgen barnet faktisk får hos en dagmamma».⁶⁷ Dagmammaen blir stadig trukket fram som et lite attraktivt tilbud på barnepass, men et tilbud nesten alle må bruke i starten på grunn av yrkesaktiviteten sin. Når en av mødrene får påvist astma hos barnet sitt er hun glad fordi det betyr hun kan få barnet sitt inn i barnehagen.⁶⁸

An-Magritt Jensen fortsetter beskrivelsen sin av kvinner som kommer i en klemme når det kommer til yrkesaktivitet og barnepass;

«De går ofte inn i kontorarbeid med ordinær arbeidstid, noe som begrenser muligheten for at mannen kan passe barn mens kona jobber. De har ikke dårlig nok økonomi til å få en friplass i barnehage. De tjener ikke nok for å betale for en barnehageplass (...). De er ikke trent til å kjempe seg til en barnehageplass (...)»⁶⁹

---

⁶⁶ Scheen, «Kvinner og barn finnes ikke – i virkeligheten» (1984): 13

⁶⁷ Jensen, «Hvem passer barna?» (1984): 55

⁶⁸ Ibid: 48

⁶⁹ Ibid: 57

Med dette sier Jensen at kvinnen trenger å tenke over hvordan hennes yrkesaktiviteten skaper negative konsekvenser for familien sin, og at hun i flere tilfeller ikke er rustet for å ta disse konsekvensene. Selv om kvinnen har økt yrkesaktivitet blir huslige plikter fremdeles referert til som kvinnens ansvarsområde. I kapitlet om alenemødre blir foreldrekurs dratt fram som viktig for å lære seg morsrollen.⁷⁰ Kvinnen skal følge opp både sin ektemann og sine barn, og finne en måte å engasjere ektemannen sin mer i hjemmet.⁷¹ Dette vil gjøre det lettere for henne på hjemmefronten. Det er kvinnen som skal ta med seg barna på huslige aktiviteter i hjemmet slik at de blir opplært som selvstendige borgere av samfunnet.

Alle disse pliktene skal kunne balanseres med det å arbeide, og løsningen til flere av kapitelforfatterne var å la det gå utover yrkesaktiviteten sin. Frøy Kannert Istad var en av kapitelforfatterne som valgte denne løsningen.⁷² Når overveldelsen meldte seg tok hun opp kampen med lederne sine, og fikk innvilget 50 % permisjon. Hun beskriver året hun var i permisjon som det beste året hvor hun kunne balansere jobb og hjemmelivet. Å gå ned i yrkesaktivitet blir og nevnt som en løsning når det kommer til å amme. Kapitelforfatteren beskriver det slik; «Det er de som har muligheter for fleksible arbeidstid, deltid eller andre arrangementer som har lettest for å gjennomføre de biologiske funksjonene fullt ut.»⁷³

Den ideelle brukeren til denne boken er derfor mødre som kjenner på en samvittighet når det kommer til barnepassløsninger. Er en kvinne som er villig til å kjempe for å få barnet sitt inn i barnehagen. Hun skal ønske å amme barnet sitt, involvere barna i daglige huslige aktiviteter og være personen til å ta seg av huslige plikter. Når yrkesaktiviteten står i veien for å nå disse pliktene er det opp til kvinnen å engasjere sin egen mann eller gå ned på yrkesaktiviteten sin slik at denne balansen går opp.

Forestillinger om verden

Et tema som kommer opp i omtrent samtlige kapitler i *Barn og jobb* er barnehagen. Barnehagen som samfunnskonsept blir lagt fram som løsningen på en rekke problemer hos yrkeskvinnen. Først blir barnehagen presentert som løsningen på barnepasset. Barnehagen blir lagt fram som et bedre pedagogisk opplegg enn noe dagmammaen kan tilby. Kjersti Scheen beskriver den første tiden i barnehagen slik;

---

⁷⁰ Vigeland, «Alenemor» (1984): 125

⁷¹ Andenæs, «Så mange hensyn!» (1984): 41

⁷² Istad, «Når både mamma og pappa jobber skift» (1984): 65-66

⁷³ Helsing, «Hvorfor ammer yrkesmødre?» (1984): 28

«For et mareritt jeg vil glemme! Vi har fått barnet inn på en god barnehage, hun har blitt tre år og dagammaens urolige tid er over. (...). Nå er tilvenningstiden over, det er en ivrig liten hand som vinker (...), jeg rekker ikke rundt svingen engang før hun utålmodig hopper ned av benken for å leke med bestevenninnen. Å lykke!»⁷⁴

Videre beskriver hun at datteren har utvikler seg raskere i barnehagen. Et helt kapittel i boken er satt av til en innføring i hvorfor barnehagen er viktig for samfunnet. Tittelen på kapittelet er «Noen må ta ansvar for barndommen».⁷⁵ *Barn og jobb* legger fram forestillingen om at det offentlige burde komme mer inn på banen i barnas liv, og om kvinnen er en god mor vil hun kjempe for at barnehagen skal få den plassen i barnets liv.

Kapitelforfatterne oppmuntrer dermed til et samfunn hvor oppdragelsen ikke lenger ligger hos foreldrene, spesielt mor, men også hos det offentlig. At dagammaen blir sett ned på bekrefter dette. Dagammaen er ofte andre mødre som tilbyr seg å passe andres barn. Hun har ofte samme kompetansen som mødre selv har, men nå kan ikke det leve opp til det pedagogiske barnehagen kan tilby. Verden flytter seg fra hjemmefronten og ut i det offentlige.

Flere kapittel refererer til at yrkesaktiviteten til kvinnen kommer av et behov og et ønske om økonomisk stabilitet, hvor kvinnen tar en del av det med sine egne penger. Likevel oppdragelse og resultatet av oppdragelsen direkte knytt til mors egenskaper. Det er hun som skal oppdra neste generasjon til å være gode selvstendige borgere. I et av kapitlene blir et ektepar intervjuet om deres løsning på yrkesaktivitet for mor og familielivet. I dette tilfellet har ektemannen mulighet til å arbeide hjemmefra som student. For barnet blir det da mer normalt å tilbringe tid med far enn med mor, og dette gjør at kvinnen uttaler dette;

«Jeg får dårlig samvittighet også fordi Thor er mest knyttet til Thorgeir. (...) Når Thor er lei seg og skal ha trøst, er det Thorgeir han går til. Jeg føler meg så innmari dum, særlig når andre er til stede og ser at han foretrekker faren.»⁷⁶

Temaet barnehage flytter en del av omsorgen ut av hjemmet, men der er fremdeles en forventning om at kvinnen skal ha hovedansvaret for det som skjer i hjemmet, og dette kommer også fra kvinnene selv. Det er kvinnen som skal veie yrkesaktiviteten sin opp mot alt arbeidet som må skje hjemme. Mannen blir sjeldent nevnt som et alternativ til kvinnens arbeid i

---

⁷⁴ Scheen (1984): 14

⁷⁵ Rolfsen, «Ikke snev av skyldfølelse» (1984): 137

⁷⁶ Haugness og Hernes, «Respekt for hverandres rettigheter» (1984): 46-47

hjemmet. I stedet blir det konstatert flere plasser at han ikke gjør det. I kapittelet om omsorgspermisjoner blir mannens deltakelse beskrevet slik;

«Å ta to uker fri ved familieforøkning er det få menn som gjør. (...) De fleste sier de ikke har råd til permisjon. Det finnes også eksempler av statsansatte fedre som unnlater å ta fri, selv om de kan gjøre det med lønn. Det kan tyde på at motivasjonen ikke er så sterk likevel.»⁷⁷

Kapitelforfatterne som omtaler fedre legger fram at de burde være mer involvert i familielivet, og være med på å avlaste mødrene. Løsningen som er presentert er at kvinnen skal finne en måte å involvere mannen på, men at motivasjonen til mannen kanskje ikke er så sterk. *Barn og jobb* legger derfor fram et ønsket samarbeid, og et håp om at fedre vil bli mer involverte i framtiden, men innrømmer at det ikke er slik akkurat nå. Selv om kvinnene har dratt ut i arbeidslivet er det fremdeles forventet av dem å holde oppgavene i hjemmet.

Scriptanalyse av *Pusterom for mamma*

Funksjoner og tilpasninger: Hvordan fungerer designet?

Funksjonen til *Pusterom for mamma* er ikke like åpenbart som at Vigdel sier eksplisitt dette er formålet. I hvert kapittel starter hun ut med å fortelle en fortelling fra sitt eget liv som mamma. Hun skaper et bilde av situasjonen, hvordan denne situasjonen knytter seg til temaet hun vil ta for seg i kapittelet. Mot slutten av denne fortellingen vrir hun det til et råd om hva mødre burde gjøre for å hjelpe seg selv til en bedre situasjon en den hun nettopp har fortalt. Ofte i form av en åpenbaring hun selv har hatt. Formålet med boken blir derfor å skape rådgiving gjennom personlige fortellinger.

Tilpasningen av designet er få. Dette er en bok hvor leseren ikke kan hoppe mellom kapitlene. Den følger en råd tråd som leseren får mest ut av å følge. Noen steder har Vigdel lagt opp at leseren kan komme tilbake til på et senere tidspunkt. Dette er lister som «Barseltårenes langdryge dager – en overlevelsesguide» eller «Det første året som mamma til to – en overlevelsesguide».⁷⁸ Disse er få og langt imellom.

Dette er en bok som skal underholde mødrene som leser den med fortelling som de selv kan kjenne seg igjen i. Vigdel setter ut å dele erfaringer og åpenbaringer hun ser for seg kan

---

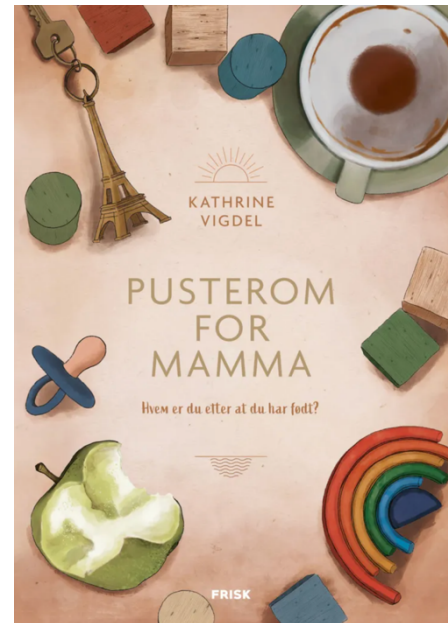
⁷⁷ Kaul, «Omsorgspermisjonene – en redningsplanke» (1984): 89

⁷⁸ Vigdel, *Pusterom for mamma: Hvem er du etter du har født* (2022): 62, 104

hjelp andre mødre bli sikre på sin egen rolle som mor og lette livet deres. Den er ikke ment som en altomfattende guide eller en pekefinger mot hvordan en må være som mor. Boken innrømmer flere steder at det finnes ulike mødre med ulike situasjoner, og at disse rådene passe alle sine situasjoner.⁷⁹

Estetikk: Hvordan er designet utformet?

Framsiden til *Pusterom for mamma* har noen en kan tolke som et bord fylt med gjenstander som representerer Vigdels versjon av det å være mor. Her finner en kaffekoppen til mor, nøkler med Eiffeltårnet (Vigdel har selv studert i Paris), et halvspist eple og en haug med leker i ulike fasonger. For en leser som plukker opp boken uten å ha lest den vil kaoset bildet viser fram være noe en kan kjenne seg igjen. Der er en haug med leker over alt som representerer kaoset som kommer med barn, men der er også et halvspist eple, en kaffekopp som aldri ble fullført som representerer mors stress i å følge opp barna.

Figur 3: Framsiden av *Pusterom for mamma* (Vigdel 2022)

Figur 4: Bildet som følger med kapittel 4. (Vigdel (2022): 64)

Hvert kapittel kommer med et bilde som skal representere denne perioden av morsrollen. Eksempler på dette er moren som står med et barn i bæresele for kapittel 1⁸⁰ og kapittel 8⁸¹ som er en kontorstol mellom et kjøkkenbord og arbeidspulten. Bildene viser en sinnsro som Vigdel selv prøver å strekke seg etter i kapitlene. Øyeblikkene som en finner i bildene er ikke perfekte øyeblikker, men heller et ønske om å finne sinnsroen i det uperfekte. At disse øyeblikkene er verdt å stoppe opp for å nyte.

I formateringer har de valgt å ha avsnitt ved å hoppe over en linje, i stedet for det vanlige innrykket. Avsnittene ofte korte og inneholder en liten historie eller et poeng forfatteren vil få fram.

Å formatere boken på denne måten gjør den lettere å lese, det er ikke en vegg med tekst leseren må komme seg gjennom. Videre er teksten brutt av undertitler som gjør det lettere å ta pauser i leseøkten. På denne måten får leseren muligheter til å få inn både små leseøkter og lengre.

⁷⁹ Vigdel (2022): 11, 71, 92 og 109

⁸⁰ Ibid: 14

⁸¹ Ibid: 145

Forestillinger om bruk

Utformingen til *Pusterom for mamma* tilsier at boken ønsker å underholde. Dette er ikke en bok en slår oppi for å finne en guide på hvordan en håndterer kaos i hjemmet. Dette er en bok kvinner kan sette seg ned i sofaen med for å få innsikt i sitt eget liv. Strukturen til boken følges best ved å lese boken fra perm til perm. På denne måten følger en livet til Vigdel fra hun startet å tenke på å bli mor til hun endte opp som trebarnsmor. En får en innføring i problemene Vigdel møtte på og når disse skjedde.

Formateringen til boken gir leseren muligheter til å presse inn en leseøkt i små øyeblikk utover dagen. Estetikken til boken gjør det lett å ta den med ut av huset. Det er ikke en bok som vil skape mye oppmerksomhet om den ligger på arbeidspulten eller blir tatt opp i bussen. Dermed kan boken nytes over alt, men er tenkt å være en bok som en kan ta til seg når en har mulighet til å ta til seg de ulike perspektivene i den.

Formålet med boken er å være en plass kvinner kan finne en mor som har vært gjennom mye av det de selv har vært gjennom eller noe lignende. Boken er der for å snu perspektiver fra det negative til det positive. Boken skal gi kvinnene muligheter til å ta kontroll over sitt eget liv igjen, selv om de er mødre med en hektisk hverdag, og råd på hvordan en skaper en familiesituasjon som vil være til det beste for både foreldre og barn.

Forestillinger om bruker

Den ideelle brukeren til *Pusterom for mamma* er kvinner som ønsker å stresse ned i hverdagen. Dette er en kvinne som konstant havner i tidsklemmen hjemme og kjenner at hun trenger råd på hvordan hun skal klare å mestre alt i hverdagen. Dette er kvinner som har et ønske om å klare alt som barn, jobb og leve ut egne drømmer. Kvinnene som plukker opp denne boken er kvinner som føler de ikke strekker til. De føler seg ikke god nok som mødre eller føler seg overveldet i rollen.

Pusterom for mamma har et ønske om å skape en endring i disse mødrene. Boken legger fram mange av de områdene kvinner normalt føler at de har mangler på. Dette kan være områder kvinnen ikke har kontroll over som fertilitetsvansker⁸² eller valg de selv tar som å dra ut på kafe med venninnene.⁸³ *Pusterom for mamma* tar disse mødrene og oppmuntrer dem til å ikke føle seg dårlig om både de områdene uansett om de har kontroll over dem eller ikke. Boken ønsker

---

⁸² Vigdel (2022): 43

⁸³ Ibid: 123

å skape mødre som føler seg god nok uten å trenge å være perfekt⁸⁴, har en nullforventning til livet rundt seg⁸⁵ og klarer å lene seg på landsbyen rundt seg.⁸⁶

Pusterom for mamma tar frykter som mødre kan kjenne på som å være sint rundt barna⁸⁷ og gi råd om hvordan håndtere det⁸⁸, men og klare å snu det å vise alle følelser om til et positivt kjennetegn på en mor.⁸⁹ Boken snur mødre som føler at de burde være forberedt på absolutt alt til å skjønne at en ikke trenger å føle seg dårlig om å ikke vite alt. Boken ønsker mødre som innrømmer det å være en mor kan være tøft og ikke bare en eneste lykkelig situasjon.⁹⁰ Forfatteren ønsker kvinner som er villige til å gjøre en endring i seg selv, om det er å endre perspektiv på områder de er mindre fornøyde med eller å ta et oppgjør med sin egen fortid.⁹¹

Utover alle disse endringene *Pusterom for mamma* ønsker er det å gjøre moren om til et individ høyt oppe på listen. I de fleste kapitler i boken kommer det fram at mødre må ta vare på seg selv. Å ta vare på seg selv blir omtalt slik «Egentid er å ta seg av barna. Det beste jeg kan gi barna mine, er en mamma med overskudd.»⁹² En mor som ikke tar vare på seg selv er en mor som blir lett overveldet, mister gleden og kjenner at temperamentet blir utfordret. Boken ønsker seg derfor mødre som tar vare på seg selv ved å samarbeide på hjemmefronten, søke hjelp utenfor hjemmet (både med kjente, men og med det offentlige)⁹³ og senke kravene til alt som må gjøres og alle regler som bør en bør leve etter.

Forestillinger om verden

Fortellingene i *Pusterom for mamma* er en beskrivelse av Kathrine Vigdels liv, men de er og ment å være relaterbare for andre mødre. Dette sier noe om hvordan boken ser for seg verden. Kvinner i denne verden er ment å ta på seg en overveldende mengde arbeid. Dette kan være å delta i arbeid samtidig som å være mor, men *Pusterom for mamma* viser at det kan være enda mer komplekst enn å balansere arbeid med familieliv.

Å være foreldre betyr å møte barna på et pedagogisk nivå, alt annet skaper uro i hjemmet og fører ifølge forfatteren til videre konflikter. Mødrene føler seg spist opp av barna og samfunnets forventning til dem. Vigdel beskriver selv fortellinger om når hun var i

---

⁸⁴ Vigdel (2022): 180

⁸⁵ Ibid: 111

⁸⁶ Ibid: 140

⁸⁷ Ibid: 174

⁸⁸ Ibid: 182

⁸⁹ Ibid: 195

⁹⁰ Ibid: 11, 103

⁹¹ Ibid: 22-36

⁹² Ibid: 122

⁹³ Ibid: 50-52; 133-140

foreldremøter og følte seg usikker på om det hun gjorde var riktig og normalt.⁹⁴ Dette er en verden hvor mødre må navigere både skrevne og uskrevne regler rundt morsrollen, og stadig vekk er der fagpersoner som oppmuntrer til tilstedeværelse, blikkontakt og pedagogikk. Kvinnene i denne verden er kvinner som må håndtere teknologien som kommer med samfunnet. Hvordan den drar en vekk fra barna og tilstedeværelsen, men å holde seg unna den vil gjøre det vanskeligere for dem som medborgere og individ.

Mødre skal være yrkeskvinner, det er naturlig å sende barna i barnehagen og samarbeid hjemme er noe som ofte er naturlig, om ikke burde kreves. Familien har utviklet seg til å bli en boble hvor det ikke er vanlig å få hjelp utenfra. Å få barn er noe som en er en biologisk betinget og det å kunne «bare» være mamma er noe som er en ideell drømmeverden, men ikke noe som kan oppnås.⁹⁵

Forfatteren ønsker en samfunnsutvikling hvor mødre tar en mer aktiv rolle i sitt liv. Hun står på ikke bare for barna og ektemann, men også for seg selv. Hun skal ha rom til å kunne ta vare på seg selv, og følge sine behov uten å tenke at det går utover barna sine. Forventingene mødrene føler samfunnet legger på dem og skaper høye krav skal kunne legges til side. Kvinnene må kunne skape sine egne pusterom i hverdagen. Her legger forfatteren fram offentlige program som et positivt innlegg til å skape en roligere tilværelse for mødre, spesielt mødre som føler seg ikke gode nok. Programmer som «Smertefri fødsel» og «Familie for første gang» er programmer som kan gi mødre en landsby når hun står i en sårbar situasjon.⁹⁶ På denne måten ser forfatteren for seg en verden hvor mødre får hjelpen til å være både mor og et menneske med egne følelser og behov.

Kvinnen i dag: Morsrollen fra 1950 til 2020

Funksjon, estetikk og bruk

Kvinnen i dag, *Barn og jobb* og *Pusterom for mamma* er bøker som i funksjon og bruk utgjør store forskjeller. *Kvinnen i dag* er en bok som fungerer som en leksikonbok. Dette er en bok for mødre som trenger å følge en detaljrik guide for livet som kvinne, hvor morsrollen er en større del. *Barn og jobb* er en bok som ønsker å belyse og gi mulige råd på en situasjon som mødre finner seg i. Denne boken er for mødre som er frustrerte over balansen mellom å være mor og yrkeskvinne. *Pusterom for mamma* er en bok som er skapt både ut av å rådgi, men og

---

⁹⁴ Vigdel (2022): 160-164

⁹⁵ Ibid: 10-12

⁹⁶ Ibid: 48, 86-93

underholde kvinnene som leser den. Gjennom personlige fortellinger drar boken kvinner inn og prøver å påvirke dem til nye perspektiv om sin morsrolle.

Estetisk skaper bøkene hver sin verden. *Kvinnen i dag* med sitt mørkerøde skinnomslag skaper en profesjonell følelse. Dette er en bok for læring som tilhører på bokhyllen til den trengs. Kvinnen på omslaget er en selvsikker kvinne som skal mestre alle områdene som er illustrert rundt.⁹⁷ Dette er en kvinne som strekker seg etter kontroll i hverdagen. Det skaper en forventning om at kvinnene skal kunne være selvstendige i sitt virke i hjemmet. Gjennom utdanning får hun orden på sitt arbeidsområde, hjemmet.

På framsiden av *Barn og jobb* er det en kvinne som er på jobb, og ut av skrivemaskinen dukker det opp et barn.⁹⁸ Sammen med innholdet i boken kan denne illustrasjonen tolkes på et par måter. Den første tolkningen er at barnet har kommet snikende inn på yrkeskvinnen. Hun har ikke innsett hvor krevende denne balansen blir. Kvinnen blir aldri den yrkeskvinnen hun var før hun fikk barn. En annen tolkning er bygget på denne tanken. I kvinnens arbeidsdag blir barnet en distraksjon siden hun gjerne skulle vært hjemme med barnet. Der *Kvinnen i dag* ønsker å utstråle selvsikkerhet, og en holdning som sier at dette klarer vi, kommer *Barn og jobb* inn for å belyse noe kapitelforfatterne beskriver som en låst situasjon.

Denne låste situasjonen kan en finne igjen i *Pusterom for mamma*. Estetisk viser boken kaoset som befinner seg i familielivet. Framsiden er et kaos av leker, et uspist eple og en kaffekopp som ikke blir tom.⁹⁹ Der *Barn og jobb* ikke trekker det lenger en råd for å leve med en låst situasjon trekker *Pusterom for mamma* inn sinnsroen som kan finnes i kaos. Dette gjør *Pusterom for mamma* gjennom å vise bilder som viser uheldige, frustrerende og kaosfylte situasjoner, men snur dem om til øyeblikk en kan finne roen i.¹⁰⁰ *Barn og jobb* beskriver det å overleve småbarnsperioden, og ønsket om flere offentlige tiltak, mens *Pusterom for mamma* har et ønske om å ikke bare overleve, men leve som et fullverdig individ.

Kvinnen som bruker og verden rundt henne

Kvinnen i *Kvinnen i dag* er en kvinne som har startet ut i arbeidslivet, men blitt en fullverdig hjemmевærende husmor når hun blir gift. Hennes virke er å ta vare på hjemmet og familien i det. Denne kvinnen skal naturlig tilhøre hjemmet, det er en forventning av henne. Derfor er det og viktig at hun utdanner seg på områder som har med denne rollen. Det er her *Kvinnen i dag*

---

⁹⁷ Ernst. G. Mortensens Forlag (1950)

⁹⁸ Brekke (1984)

⁹⁹ Vigdel (2022)

¹⁰⁰ Ibid: 38, 64, 144 og 153

kommer inn. Likevel oppmuntrer boken til at kvinnen skal se mot det offentlige for å frigjøre seg mer fra hjemmet.¹⁰¹ Barnehager blir dratt fram som et tilbud som kan gi både mor og barn et positivt innslag i hverdagen. På ingen måte blir barnehagen presentert som et forslag som skal vare en hel arbeidsdag eller hver dag. Arbeidslivet blir presentert som et positivt innslag til kvinnens liv, men i en deltidskapasitet, helst etter barna har begynt på skolen.

I *Barn og jobb* har samfunnet kommet til en plass hvor kvinnene er en aktiv del av arbeidslivet. Slik verden og håpet om videreutvikling av samfunnet er beskrevet i *Kvinnen i dag* er ikke å finne igjen. Her er kvinnene stresset over å være en del av arbeidslivet samtidig som de må forlate barna sine hos f.eks. dagmamma. Litt bedre er det om barnehagen har dem. Barnehagen er fremdeles brakt fram som et positivt innslag i barnas liv, og noe mødrene burde kjempe for. Både det å få barnet inn på barnehage, men og flere plasser. Den selvsikre kvinnen som strekker seg etter kontroll er det et fåtall av i *Barn og jobb*. Dette er kvinner som kjemper for deltidsstillinger for å få hverdagen til å gå opp. Kvinner som ønsker mennene på banen hjemme for å lette på trykket. Kvinner som gjør det de kan for å overleve i en situasjon de ikke kommer seg ut av, samtidig som de må prøve å kjempe for at det offentlige skal møte dem.

Det livet som kvinnene i *Kvinnen i dag* ønsker å frigjøre seg mer fra blir sett på som et bedre liv, og et liv kvinnene ønsker seg tilbake til. Selv i *Pusterom for mamma* blir 1950-kvinnens liv lagt fram som det ideelle, men nå uopnåelige.¹⁰² For kvinnene i *Pusterom for mamma* har vilkårene endret seg betraktelig, men det har og forventingene. Dette er kvinner som anser barnehagen som en naturlig del av barnas liv. At de eller burde være hjemme med dem blir nevnt i forbigarten. Det blir ikke lagt fram som et oppriktig problem lenger.

Det som blir lagt fram som et problem er alle kravene som er lagt til foreldrerollen. Mødrene får mest trykk, men mennene har også disse kravene hengene over seg. Dette er krav som å være pedagogiske sammen med barna, ha en grønn husholdning, unngå å bruke mobilen foran barna, ha barn som kan oppføre seg ute i offentligheten og være så lik som mulig alle andre. Å gå i sokkelesten i foreldremøte på barnehagen mens alle andre går i sko er nok til å skape en følelse av å ikke være forberedt nok på rollen som foreldre.

Kvinnene i *Pusterom for mamma* er overveldet av alle inntrykk fra mange kilder. Der er alltid meninger på hvordan en er en «god nok» mor. Usikkerheten, skammen og følelsen av å ikke være god nok skaper mødre som til slutt lar de negative følelsene gå utover seg selv og

---

¹⁰¹ Ernst. G. Mortensens Forlag (1950): 11-32

¹⁰² Vigdel (2022): 146

familien sin.¹⁰³ *Pusterom for mamma* tar disse kvinnene på alvor og gir dem råd til å håndtere dette trykket. Å arbeide med seg selv blir dermed en forventning.

Alle bøkene omtaler kvinner som føler skam, usikkerhet og det å ikke være god nok som mor. Hvordan de behandler disse følelsene er på den andre siden ulikt. *Kvinnen i dag* omtaler slike følelser som uheldige, og noe mødrene må unngå. *Barn og jobb* konstaterer at følelsene er der uten å gi noen råd om hvordan unngå dem, eller hvordan en bør takle disse følelsene. Her plukker *Pusterom for mamma* opp det de andre to bøkene mangler og gir leseren en mulighet til å lage et nytt perspektiv over følelser som skaper skam og usikkerhet rundt morsrollen. *Kvinnen i dag* legger fram et ønske om at mødrene skyver disse følelsene til side. *Barn og jobb* behandler disse følelsene som naturlige og *Pusterom for mamma* ønsker seg mødre som ønsker å arbeide med seg selv, og vokse i rollen som menneske og mamma.

Som rådgivingsbøker beskriver bøkene hvilke krav som direkte og indirekte blir stilt til kvinnene. *Kvinnen i dag* er boken som er mest direkte i sine krav. Her blir det gitt detaljrike guider over områder som amming, stell av barn, døgnrytme og ernæring. Kvinnen skal ha kontroll over husholdningen sin, få barn og passe på sin egen fysiske form. I dette ligger der et krav om å utdanne seg. Å arbeide er positivt som ugift, men karriere er unødvendig. Kvinners kamp for å få en familiepolitikk blir plassert på kvinnens skuldre, samme å få involvert fedrene i hjemmet og aktivere barna i huslige plikter.

Barn og jobb har en forventning til at kvinnene skal jobb, og har kontroll på husholdningen. Et ønske om å få fedrene er her på lik linje som *Kvinnen i dag*, men det blir ikke like plassert på skuldrene til kvinnene. Her er det et større håp om at fedrene involverer seg selv, eller at det offentlige legger opp en familiepolitikk som får dem på banen. At det er forventet av kvinnene skal jobbe betyr ikke at det ikke blir lagt en forventning om at kvinnene skal ha dårlig samvittighet for det. Da spesielt om barnet må til dagmamma. Kvinnene skal derfor kjempe for å få barna inn på barnehagen, enten gjennom flere barnehageplasser eller legeattester som attester for astma. Kvinnene her kan se på det at barnet får diagnostisert astma som en seier. Å gå ned i stilling blir sett på som en positiv løsning, da kvinnene burde være mer hjemme når barna er små. Beskrivelsen av mødrene på denne tiden blir dermed to delt. På den ene siden må kvinnene ut i arbeidslivet for å bringe inntekter til hjemmet, men det er ønsket at hun jobber mindre for å være mer hjemme. Om hun ikke klarer dette er den dårlige samvittigheten å forvente.

---

¹⁰³ Vigdel (2022): 167-195

Kvinnene i *Kvinnen i dag* skal ha kontroll på husholdningen, men det betyr ikke at kvinnene i *Barn og jobb* og *Pusterom for mamma* ikke skal ha det. Kvinnene i *Barn og jobb* er forventet å ha nærmest like mye kontroll på sin egen husholdning som kvinnene i *Kvinnen i dag*, men de har mulighet til å delegere noe mannen. I *Pusterom for mamma* skal hjemmet være mer likestilt, men selv om både kvinnen og mannen bidrar til huslige plikter og barnepass er det lett at kvinnen blir standardforeldrer. Det er hun som deltar på foreldremøter, planlegger hverdagen, gjør innkjøp til barna og passer på at hverdagen beveger seg framover.

Kvinnene i disse bøkene lever hver i sine egne rammer. Rammer som oppleves både forskjellig og likt. Hver kvinne har sine spesifikke bekymringer, som har blitt verre eller bedre innen neste periode bøkene går inn i. Likevel er der beskrivelser av morsrollen som ikke forsvinner. Kvinnene ønsker det beste for barnet sitt og handler ut av deres versjon av hva som er best. Når ikke alt går som planlagt kjenner de på en følelse av å ikke strekke til, og på steder de ser svakheter i samfunnet de lever i ønsker de endringer samtidig som de føler på at de ikke er bra nok. Kvinnene fremdeles forventninger om at de skal holde i husholdningen, det som varierer er hjelpen de får med å gjøre disse oppgavene. Det kan derfor argumenteres at hjemmet er like mye kvinnens virke i *Pusterom for mamma* som det er i *Kvinnen i dag*.

Konklusjon

Innledningsvis ble det stilt et spørsmål om hvordan beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle endret seg i rådgivingsbøker for mødre fra 1950-tallet til i dag? I denne oppgaven har det blitt sett på tre bøker; *Kvinnen i dag* fra 1950-tallet, *Barn og jobb: Hvordan klarer vi det?* fra 1980-tallet og *Pusterom for mamma* fra 2020-tallet. Bøkene varierer i funksjon, estetikk og bruk, men alle beskriver morsrollen i sin samtid.

Kvinnen i dag fungerer som en leksikonbok og er en detaljrik guide for livet som kvinne, hvor morsrollen er en stor del av kvinnens liv. *Barn og jobb* blander inn en mer personlig tilnærming og ønsker belyse og gi råd til kvinner i en lignende situasjon, slik at de kan finne en balanse mellom å være foreldre og å utføre arbeidet sitt. *Pusterom for mamma* strekker seg for å bruke en personlig og underholdende tilnærming for påvirke kvinnene til nye perspektiver om sin morsrolle.

Estetisk sett skaper bøkene hver sin verden. *Kvinnen i dag* med sitt mørkerøde skinnomslag skal gi en profesjonell følelse, og illustrere en selvsikker kvinne som skal kunne mestre alle områder boken går inn på. Dette er en kvinne som har kontroll, og med en håpefull framtid. *Barn og jobb* viser til hvordan barna kan snike seg inn på kvinnen, og opptre som en distraherende faktor i arbeidslivet. Å balansere jobb og hjemme blir vanskelig for yrkeskvinnen.

Pusterom for mamma ønsker å skape gjennom sine illustrasjoner en ro i alt kaoset rundt mødrene. Boken ønsker at kvinnene skal stoppe opp, og gi seg selv rom til å leve sakte. Rådene i *Pusterom for mamma* handler i hovedsak om å endre perspektiver på områder mødrene føler seg usikre på og ikke god til.

I forhold til endring i beskrivelsen av kvinners rolle, viser analysen at *Kvinnen i dag* skal være kvinner som skal ha ansvaret for hjemmet og familien i det. Likevel skal hun ønske en friere rolle for seg selv, både til det beste for seg selv og barna. *Barn og jobb* viser en økende bevissthet om at kvinner kan ha flere roller, men at dette kan være en utfordring. Spesielt siden de fremdeles har ansvaret for hjemmelivet. *Pusterom for mamma* viser en økende bevissthet om at mødre er mennesker med egne behov, og at det er viktig å ta vare på seg selv for å kunne ta vare på andre.

Konklusjonen er at beskrivelsen av kvinner og kvinners rolle har endret seg fra å være svært tradisjonell til en mer bevissthet om at kvinner kan ha flere roller i livet. Kravene har endret seg fra kvinner som hjemmearbeidende for familiens beste til kvinner som ser at å ta vare på seg selv som et individ vil være til familiens beste. Rammene for kvinnene har stadig utvidet seg til å inkludere flere aktører som fedrene og det offentlige i form av statlige program og barnehagen. Disse endringene som rådgivingsbøkene legger fram, reflekterer derfor en større utvikling i samfunnet hvor det er økende likestilling og en mer inkluderende holdning til kjønnsroller.

Litteraturliste:

- Andenæs, A. (1984). «Så mange hensyn!». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 30-42). Aschehoug.
- Ask, K. og Søraa, R. A. (2021). Digitalisering: Samfunnsendring, brukerperspektiv og kritisk tenking. Fagbokforlaget/Vigmostad & Bjørke AS
- Bang-Hansen, L. (1950) «Kvinnen som mor». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 213-242). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Bonnevie, M. (1950). «Kvinnen i samfunnet». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 11-32). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Brekken, A. (1984). Barn og jobb: Hvordan klarer vi det? Aschehoug.
- Danielsen, H. (2001). «Husmor og lønsarbeidar 1940 – 1960» Arbeidshistorie 2001, 27-41. Lest 05.05.23. Hentet fra https://www.arbark.no/eldok/Arbeiderhistorie2001_3.pdf
- Danielsen, H., Larsen, E. og Ovesen, I. W. (2013). Norsk likestillingshistorie: 1814-2013. Fagbokforlaget.
- Enerberg, J. (2015) «7 TIPS TIL NYBAKTE MØDRE». jessicaenerberg.blogg.no. Lest 05.05.23. Hentet fra https://jessicaenerberg.blogg.no/1433075497_10_tips_til_nybakte_m.html
- Engebriqtsen, A. (1984). «Barnehagen og den nye kvinnerollen» I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 73-82). Aschehoug.
- Ernst. G. Mortensens Forlag. (1950). Kvinnen i dag. Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Fallan, K. (2008). «De-scribing Design: Appropriating Script Analysis to Design History». Design Issues, Volum 24. Side 61-75.
- Fallan, K. (2010). Design history: understanding theory and method. Berg.
- Francke, E. (1984). «Men jeg elsker dem -» I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 128-130). Aschehoug.
- Frisk Forlag (u.å.). «Om Frisk forlag» friskforlag.no. Lest 05.05.23. Hentet fra <https://www.friskforlag.no/om-frisk-forlag/>
- Furu, I. (2016). Husmorboka - et gjensyn med Norges glemte arbeidsplass. Humanist Forlag AS
- Glomm, M. (1984). «Nye utfordringer til LO». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 96-103). Aschehoug.

- Hagemann, G. (2015). «Hushjelpene på vei ut.» *norgeshistorie.no*. Lest 07.05.23. Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/1611-hushjelpene-pa-vei-ut.html>
- Hagemann, G., Melby, K., Roll-Hansen, H., Sandvik, H. og Øye, I. (2020). Med kjønnsperspektiv på norsk historie. Cappelen Damm Akademisk.
- Hanssen, S. S. (2022). «– Det å være mamma har lav status». *Dagavisen.no*. Lest 05.05.23. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/navn-i-nyhetene/2022/11/06/det-a-vaere-mamma-har-lav-status/>
- Haugness, G. og Hernes, T. (1984). «Respekt for hverandres rettigheter». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 43-47). Aschehoug.
- Helsing, E. (1984). «Hvorfor ammer yrkesmødre?». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 20-29). Aschehoug.
- Hernes, G. (1984). «Jeg skal bare ...» I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 104-110). Aschehoug.
- Istad, F. K. (1984). «Når både mamma og pappa jobber skift». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 63-72). Aschehoug.
- Jensen, A. (1984). «Hvem passer barna?». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 48-62). Aschehoug.
- Kaul, H. (1984). «Omsorgspermisjonene – en redningsplanke». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 83-95). Aschehoug.
- Klem, V. (1950). «Kvinnen som kvinne». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 191-212). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Krane, B. (1950). «Kvinnens tilpasning». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 243-261). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Linge, P. og Wille, H. P. (1984). «Noen må ta ansvaret for barndommen». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 138-148). Aschehoug.
- Pampers. (2020). «Å bli mor: tre tips hver nybakte mor bør kunne» *Pampers.no*. Lest 05.05.23. Hentet fra <https://www.pampers.no/nyfodt-baby/tips-til-nybakteforeldre/vare/a-bli-mor-tre-tips-hverhver-nybakt-mor-bor-kunne>
- Prebensen, I. (1984). «Mor og karrierекvinne». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 111-114). Aschehoug.

- Riseng, O. (1960). Husmorens arbeidsbok. Teknisk forlag A/S. Hentet fra <https://www.nb.no/items/422c3bc6bd33d33ac214b53352f207f1?page=3&searchText=husmorens%20arbeidsbok>
- Rolfsen, K. (1984). «Ikke snev av skyldfølelse». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 131-137). Aschehoug.
- Scheen, K. (1984). «Kvinner og barn finnes ikke – i virkeligheten». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 11-19). Aschehoug.
- Skjølvold, T. M. (2015). Vitenskap, teknologi og samfunn: en introduksjon til STS. Cappelen Damm akademisk.
- Slottemo, H. G. (2021). En kort introduksjon til Norge på 1900-tallet: Forskjell og fellesskap. Cappelen Damm Akademisk.
- Steen, E. (1950). «Kvinne i dag». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 1-10). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Theien, I. (2020). Damene i Fiolveien: En historie om norske husmødre. Res Publica.
- Troye, A. (1950). «Husmoren og hjemmet». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 415-418). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Vigdel, K. (2022). Pusterom for mamma: Hvem er du etter du har født? Frisk forlag.
- Vigeland, K. (1984). «Alenemor». I A. Brekken. Barn og jobb: Hvordan greier vi det? (s. 115-127). Aschehoug.
- Vogt, G. S. (1950). «Kvinnen i arbeidslivet». I Ernst. G. Mortensens Forlag (red.) Kvinnen i dag. (s. 33-57). Ernst. G. Mortensens Forlag.
- Wærness, K. (2011). «Da husmoren forsvant». Tidsskrift for kjønnsforskning, 34(4), 394–404. Lest 05.05.23. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1781-2010-04-10>

Ordtelling:

- Innholdsfortegnelse: 178 ord
- Sammendrag: 680 ord
- Oppgaven: 11 311 ord
- Referansesystemet: 507 ord
- Litteraturliste og ordtelling: 772 ord

